

L'herméneutique endogène a pour objet d'étayer la reconstruction des langages abstraits dans la sculpture moderne et contemporaine à l'aide d'analyses intensives de morphologie, syntaxe et imaginaire. La démarche endogène s'attache en un premier temps à rendre compréhensible l'idiotele visuel de l'artiste analysé et reconstruit le discours de l'œuvre, pour le soumettre par la suite à une analyse structurale réductive (C. Lévy-Strauss) et, en final, à une analyse structurale instaurative (G. Durand). L'articulation des démarches réductive et instaurative permet de réduire le coefficient de spéculation dans l'exégèse plastique. L'approche endogène parvient à presque découpler les données utilisées couramment pour l'interprétation d'un motif, avec pour effet de parvenir à littéralement convertir la sculpture en texte.

Suivant une tradition étalée sur deux millénaires et demi tout au moins, la sculpture avait été définie comme *langages des formes*. La redéfinition, tel que Brancusi s'engage à le faire, en termes de *langages des matières* reconduit l'imagination vers le dénominateur commun universel des valeurs culturelles – *la cause matérielle* selon Aristote. La vision matiériste de Brancusi, confinée par l'esprit à celle Bachelard qu'elle précède de six lustres, s'est voulue amorcer un grand projet collectif de longue haleine ayant pour finalité ultime d'harmoniser les paradigmes axiologiques des différentes cultures en les rapportant à un tronc commun universellement accepté – celui des matières –, afin explicitement d'en estomper les adversités historiques sans nullement en affecter la diversité culturelle. Sur le fond, l'enjeu de la méthode endogène vise moins à mieux souligner l'importance de tel artiste de mérite, que de faire état du poids des productions de la pensée symbolique et du poids de l'imaginaire, y compris de l'imaginaire matiériste (désigné dans ces pages comme hylésique) dans la structure des savoirs au 20e et au 21e siècles.

În civilizația imaginii, hermeneutica imaginii devine instituție indispensabilă de autocunoaștere.

*

Herbert Read măsoara istoria sculpturii europene prin raportare la trei „pietre de hotar”: Phidias, Michelangelo, Brâncuși. Cercetarea noastră confirmă că avem de a face, în cazul lui Brâncuși, cu un nou Phidias, ivit într-un spațiu spiritual confin civilizației elene și celei ebraice.

Brâncuși rămâne unul dintre cei mai mari sculptori ai sublimului în secolul 20. Ceea ce oferă opera brâncușiană spre contemplare sunt zei telurici. Sculptorul creează o algebră a transcendentului, abstractizează temele și eroii veterotestamentari și neotestamentari, le conferă valori ca de funcții algebrice operate în baza unor variabile (x, y, z), părți sinergice ale Necunoscutului ființei. Sufletul lui de țăran presimte că depersonalizarea atributelor sublimului prin transfer în limbaj abstract pune în lumină ipostaza superlativă, de desăvârșire a unor valori umane de esență universală, a căror expresie caută a o reda prin limbajul materiilor mai curând decât prin limbajul forme.

Proiectul brâncușian oferă răspuns la marile probleme moștenite din arta Renașterii: egalitate între femeie și bărbat, împăcarea dintre creștini și evrei, împăcarea dintre toate națiunile lumii.

Motivația unei explorări intensive a sculpturii brâncușiene privește șansa conceptualizării curentului artistic, probabil cel mai important din arta secolului 20, cât și șansa de a beneficia de o revoluție a umanismului propusă de viziunea hylésică (materiistă).

Matei Stîrcea-Crăciun
TRATAT DE HERMENEUTICĂ
A SCULPTURII ABSTRACTE

Matei Stîrcea-Crăciun

TRATAT
DE HERMENEUTICĂ
A SCULPTURII
ABSTRACTE

perspectiva endogenă

Brâncuși
simbolismul hylésic

Hermeneutica endogenă – o nouă metodă în critica de artă, elaborată pe parcursul a trei decenii în cadrul Institutului de Antropologie Francisc Rainer al Academiei Române – urmărește reconstrucția limbajelor abstracte în sculptura modernă și contemporană prin analize intensive de morfologie, sintaxă și imaginar ale operei studiate. Demersul se definește ca polar opus, deci complementar, abordărilor critice exogene, fondate pe grile preconstruite de lectură, postulate a avea valabilitate universală – psihanaliză, marxism, feminism etc. – și ar trebui în principiu să le preceadă.

Metoda de hermeneutică endogenă a fost elaborată în „atelierul” sculpturii brâncușiene. Se oferă, în premieră, rezolvări la cele patru probleme cardinale ale brâncușologiei: interpretarea sistemică a motivelor sculpturale, identificarea principalelor izvoare de inspirație, conceptualizarea curentului artistic lansat de maestru în arta secolului 20, poziționarea culturologică a creației brâncușiene.

Ediția prezintă conjugă monografia noastră „*Brâncuși – Limbajele materiei, Simbolism hylésic, Studiu de hermeneutică a sculpturii abstracte*”, apărută în 2010, cu o secțiune teoretică de prezentare a instrumentelor aferente hermeneuticii endogene și o secțiune de sinteze culturologice, ambele extinse în cuprinsul unui dosar redactat în limba franceză.

Contribuțiile noastre privitoare la simbolizarea hylésică (materiistă) sunt coroborate de cercetări conduse la Henri Moore Institute of Sculpture, U.K. În lucrarea *Modern Sculpture Reading*, editată de Jon Wood, David Hulks și Alex Potts în anul 2007, se oferă prețioase informații despre dezvoltarea la nivel mondial de către patru generații de sculptori a ceea ce, în textul de față, este denumit viziune hylésică și atribuit, ca descoperire artistică, lui Constantin Brâncuși.